

Z/21/060548/374000

Bijlage 1 bij raadsvoorstel 'Vaststellen Nota van Uitgangspunten Commandopost Clingendael'

Nota van beantwoording Zienswijzen op de ontwerp-Nota van Uitgangspunten Commandopost Clingendael

INHOUDSOPGAVE.

1. Inleiding

2. Zienswijzen en beantwoording

1 Inleiding

1.1 Nota van uitgangspunten Commandopost Clingendael.

Deze Nota van uitgangspunten is op initiatief van het Rijksvastgoedbedrijf voor dit sinds 2013 leegstaande bunkercomplex gelegen op het landgoed Clingendael, in samenwerking met de gemeente Wassenaar en de gemeente Den Haag en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed tot stand gekomen. De Commandopost Clingendael is in 1943 door de Duitse bezetter door opperbevelhebber Seyss-Inquart gebouwd. Het Rijksvastgoedbedrijf heeft, na de overtolligstelling door het Ministerie van Defensie, de voorbereidingen getroffen om het vastgoed via openbare verkoop te vervreemden. Vanwege het unieke karakter van het complex en de status van Rijksmonument is besloten om een Nota van Uitgangspunten op te stellen, waarin wordt verwoord, aan welke randvoorwaarden het toekomstig gebruik en de toekomstig gebruiker dient te voldoen.

1.2 Procedure

De concept Nota van Uitgangspunten Commandopost Clingendael is op 7 maart 2023 door de Gemeenteraad vrijgegeven voor inspraak. Conform hoofdstuk 3 van de Verordening inwonersparticipatie gemeente Wassenaar 2021 de Nota van Uitgangspunten van 21 maart 2023 t/m 4 mei 2023 ter visie gelegen.

1.3 Zienswijzen

Gedurende de inzage termijn zijn er 11 zienswijzen ingediend. Ter bescherming van de persoonsgegevens zijn de zienswijzen in de Nota van Beantwoording geanonimiseerd.

1.4 Ontvankelijkheid

Een zienswijze is ontvankelijk als deze uiterlijk de laatste dag van de periode van ter inzage legging is verzonden en binnen één week na deze dag is ingekomen (artikel 6:9 lid 2 Awb). Alle ontvangen zienswijzen waren ontvankelijk.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 van deze nota zijn de zienswijzen samengevat en beantwoord. Daarbij is aangegeven wat de gevolgen zijn van de zienswijzen voor de Nota van Uitgangspunten Commandopost Clingendael. Dat de zienswijzen samengevat zijn weergegeven, betekent overigens niet dat deze slechts gedeeltelijk zijn beoordeeld; bij de beantwoording zijn de volledige zienswijzen betrokken. De voorgestelde wijzigingen van de Nota van Uitgangspunten vanwege de ingediende zienswijzen en het amendement van de Raad d.d. 7 maart 2023 zijn opgenomen in Bijlage 3 bij het raadsvoorstel 'Vaststellen Nota van Uitgangspunten Commandopost Clingendael': Was-wordt-tabel.

2 Zienswijzen en beantwoording

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording	Gegrond/ongegron
1.			
a	De wijze van verkoop: De standpunten van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en de Gemeenteraad zijn ten aanzien van de verkoop van het bunkercomplex onverenigbaar. Het RVB gaat uit van openbare inschrijving en verkoop, terwijl de Raad zich juist heeft uitgesproken tegen de verkoop aan een commerciële partij. De Raad bepleit overdracht van dit complex aan de publieke Nationale Monumenten organisatie.	De overdracht aan de publieke Nationale Monumenten organisatie (NMO) van dit dadererfgoed ligt volgens de Raad in de rede. Het RVB is in deze het bevoegde orgaan. Zij is bij de wijze van verkoop gehouden om de wettelijk voorgeschreven wijze van verkoop middels een openbare inschrijving c.a. te hanteren. Er is derhalve geen sprake van "onverenigbaarheid" van de uitgangspunten van het RVB en de gemeente. Zie ook reactie nr. 9. Volledigheidshalve is het verzoek van de raad voorgelegd aan de NMO. Zie voor hun reactie bijlage 6.	Ongegrond
b	Toegelaten functies/ongewenste bestemmingen. Indiener geeft aan dat de Nota van Uitgangspunten (NvU) (onder Paragraaf 3.4 onder milieuzoneering) dat er veel te veel ongewenste e/o niet passende functies worden mogelijk gemaakt. Deze	In het geamendeerde besluit van 7 maart heeft de besloten om in de NvU een gewijzigde tekst te laten opnemen, waarin de genoemde functies expliciet worden uitgesloten. In de aangepaste NvU (bijlage 2) wordt een nieuwe redactie van Paragraaf 3.4, 3.5 en 4.3 voorgesteld, die recht doet aan het aangenomen amendement.	Gegrond, NvU aanpassen. Zie de lijst met wijzigingen NvU onder 1.

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording	Geground/ongeground
	zouden nadelige effecten op de omgeving genereren. Parkeer- en verkeersoverlast, aantasting van de cultuur historische waarden, aantasting van de ecologische waarden, niet passend in het landgoed enz.		
c	<p>Parkeren.</p> <p>De buitenplaats Clingendael kent slechts 8 parkeerplaatsen en het bunkergebouw 48. Indiener acht dat disproportioneel. Het bunkercomplex is bovendien slecht ontsloten en niet geschikt voor gemotoriseerd verkeer.</p>	<p>De "disproportionele" relatie, die wordt gelegd tussen het aantal parkeerplaatsen van de buitenplaats Clingendael en het aantal parkeerplaatsen op het bunkercomplex veronderstelt dat er sprake zou zijn van een bewuste en weloverwogen aanwijzing daarvan. Het verschil in aantallen is alleen historisch verklaarbaar. De veronderstelde relatie is er niet. De gemeente Den Haag en Wassenaar zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de mobiliteitseffecten van het hergebruik van de bunker op de aangrenzende woonwijk en de Wassenaarseweg. Met de gemeente Den Haag en het RVB vindt daarover overleg plaats. Het parkeerprogramma c.a. kan pas worden vastgesteld na de selectie van het concrete plan en het beoordelen daarvan. Het huidige maximaal aantal parkeerplaatsen op het bestaande erf is 48. Zowel de gemeente Den Haag als Wassenaar streven ernaar dat de parkeerdruk in de aangrenzende wijk en op de Wassenaarseweg niet toeneemt. In de NvU is als uitgangspunt gesteld dat parkeren op eigen terrein dient te worden opgelost.'</p>	Ongegrond
d	<p>Verkeer en ontsluiting.</p> <p>Indiener acht de vestiging van een publieksfunctie in het bunkercomplex onverenigbaar met de bestaande te grote verkeers- en parkeerdruk op de Wassenaarseweg en de aanliggende woonbuurt. Er zijn juist maatregelen noodzakelijk om die</p>	<p>Of en hoe groot de verkeersaantrekkende werking van het hergebruik van het complex wordt, kan pas worden vastgesteld nadat het plan voor herontwikkeling wordt ingediend. De huidige geconstateerde parkeerdruk hangt daarmee niet samen. Dat geldt evenzeer voor het bepalen van maatregelen om verkeer- en parkeeroverlast te voorkomen c.q. uit te sluiten. Zie ook onder 2c.</p>	Ongegrond

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording	Geground/ongeground
	structureel te verminderen. Extra verkeers- en parkeerdruk vanwege een verkeersaantrekkende functie op het bunkercomplex is dan ook onacceptabel.		
e	<p>Ecologie en recreatie.</p> <p>In de concept NvU wordt onvoldoende aandacht besteed aan het behoud en het versterken van de ecologische waarden van het complex. Er zijn geen waarborgen opgenomen voor het behoud van de ecologische waarden. Dit terwijl er wel wordt aangegeven welke recreatieve voordelen met het hergebruik van het complex te behalen zijn. Juist het openstellen van het complex voor recreatieve doeleinden vormt potentieel de grootste bedreiging van de ecologische waarden. Indien er is dan ook van oordeel dat zonder een degelijke beschrijving van die waarden de NvU niet kan worden vastgesteld.</p>	<p>De ecologische situatie is aan verandering onderhevig, doordat na een periode van intensief gebruik er zich nu een periode voordoet waarbij het pand vrijwel niet gebruikt wordt en er straks weer een andere situatie ontstaat wanneer het pand opnieuw in gebruik wordt genomen.</p> <p>Conform de daarvoor geldende regels aandacht besteed aan de beschrijving van de ecologische waarden, zodat ook op een effectieve wijze rekening gehouden kan worden met die waarden. Daartoe is een quick scan uitgevoerd. Daarin zijn aanbevelingen verwoord, die de verwervende partij zal dienen te realiseren. Daarin wordt geconcludeerd dat bij de nadere planuitwerking door de initiatiefnemer, vervolgonderzoek nodig is voor grondgebonden zoogdieren, broedvogels en vleermuizen zodat de ecologische waarden overeenkomstig de wet Natuurbescherming gewaarborgd zijn.</p>	<p>Deels geground. Zie de lijst van wijzigingen NvU onder 3.</p> <p>Voor het overige "Ongeground"</p>
f	<p>Mogelijke bestemmingen bunker.</p> <p>Indiener betwijfelt het nut en de noodzaak van de publiek gekozen herontwikkelingslijn van het bunkercomplex. Zij vraagt zich af waarom het scenario van leegstand en laten vergaan, niet is opgenomen in het proces van het bepalen van het toekomstperspectief.</p>	<p>De Erfgoedwet is van toepassing, waarin een instandhoudingsplicht is opgenomen voor rijksmonumenten. Om aan deze verplichting te voldoen is het huidige traject ingezet van behoud, bescherming en hergebruik van het bunkercomplex. De optie om het pand te verwaarlozen is geen optie en zou geen recht doen aan de aanwezige cultuurhistorische waarden.</p>	<p>Ongeground</p>
g	<p>Procedurefout 1.</p>	<p>Er zou volgens indiener ter inzage moeten zijn gelegd voor "een ieder".</p>	<p>Ongeground</p>

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording	Geground/ongeground
	<p>Indiener is van oordeel dat de terinzagelegging conform artikel & 3.4 Algemene Wet Bestuursrecht heeft plaatsgevonden en dat tevens artikel 3.12 lid 5 WABO van toepassing is. Dit betekent dat de terinzagelegging "een ieder" de gelegenheid had moeten bieden om zienswijzen in te dienen. In de bekendmaking werd echter vermeld dat alleen "belanghebbenden" zienswijzen mochten kenbaar maken. Dat betekent dat niet iedereen in de gelegenheid is geweest om zienswijzen in te dienen. Derhalve dient de terinzagelegging opnieuw plaats te vinden.</p>	<p>Dat klopt echter niet. De gemeente volgt de openbare voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 van de Algemene Wet Bestuursrecht (AWB). Op grond hiervan kunnen alleen "belanghebbenden" reageren.</p>	
h	<p>Procedurefout 2.</p> <p>Indiener is van oordeel dat de Quick scan (blz. 54 NvU) naar de ecologische waarden van het bunkercomplex ten onrechte geen onderdeel vormt van de stukken die bij de terinzagelegging ter informatie te raadplegen waren. Daarmee zou belanghebbenden relevante informatie zijn onthouden. Daarom moet de terinzagelegging opnieuw.</p>	<p>De quick scan Ecologie zat niet bij de stukken, die te samen met de concept NvU te raadplegen waren. Er is bij de terinzagelegging niet voorzien in het mede terinzageleggen van de quick scan. De gemeente is van oordeel dat de essentie van de quick scan naar behoren is verwoord in de NvU (pag. 54). De aanbevelingen in het rapport zullen worden gerealiseerd aan de hand van het door de verwervende partij in te dienen plan. Overigens hebben belanghebbenden bij het kennis nemen van de concept NvU dus ook van het bestaan van de quick scan kunnen kennis nemen. Deze is opvraagbaar bij de gemeente en de Rvb..</p> <p>Het ontbreken van dit rapport bij de terinzagegelegde documenten heeft geen nadelig effect voor de indieners van hun zienswijze</p> <p>In de concept NvU is het behoud van de huidige waarden naar de stand van nu voldoende belicht omdat de belangrijkste dragende ecologische elementen, zoals de bestaande (bomen)structuur, het bestaande groene</p>	Ongegrond

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording	Geground/ongeground
		erf en watergangen onaangetast zullen blijven. In de NvU worden de geldende groene kaders expliciet vernoemd, waaraan het nieuwe plan zal moeten voldoen.	
i	<p>Procedurefout 3.</p> <p>Indiener is van oordeel dat de bijlage "processtappen" bij de concept-NvU niet bij te raadplegen stukken is gevoegd. Met het ontbreken van die bijlage is belanghebbenden relevante informatie onthouden en dus moet de terinzagelegging opnieuw plaatsvinden.</p>	De bijlage "processtappen vervolproces" is wel opgenomen bij de documenten die bij de ter inzage legging te raadplegen waren. Er is belanghebbenden dan ook geen informatie onthouden. Er is geen aanleiding om de ter inzagelegging opnieuw te doen plaatsvinden.	Ongeground
2.			
a	De bunker maakt onderdeel uit van het landgoed Clingendael, is onderdeel van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) en is rijksmonument. Dit zijn de ijkpunten voor de herbestemming en sluit daarom uit dat er aanvullende bebouwing aan en om de bunker mag worden toegestaan.	<p>Het klopt dat de Commandopost Clingendael een rijksmonument is, dat ligt binnen de begrenzing van het landgoed Clingendael en ligt binnen het Natuur Netwerk Nederland. De genoemde kaders zijn opgenomen in de NvU om de cultuurhistorische en natuurwaarden van het complex te beschermen en te behouden.</p> <p>Dat betekent niet dat het binnen deze kaders er geen beperkte bouwkundige aanpassingen mogelijk zijn. Deze dient wel te voldoen aan de randvoorwaarde, zoals al is verwoord in de ontwerp NVU.</p>	Deels geground. Zie de lijst van wijzigingen NvU onder 4.
b	<p>Ecologische waarden.</p> <p>Voorgesteld wordt om 2 onderzoeken te verrichten:</p> <p>a. Een effectrapportage m.b.t. NNN en stikstofdepositie</p> <p>b. een Boom effectrapportage.</p>	Het definitieve planvoorstel van de initiatiefnemer moet voldoen aan de Wet natuurbescherming/Omgevingswet. Uit de toetsing aan die wetgeving zal worden vastgesteld, of en welk nader onderzoek noodzakelijk zal zijn.	Ongeground

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording	Gegronde/ongegronde
c	<p>Indiener mist waarborgen voor de landschappelijke herinrichting van het bunkererf en wenst ook een (verbindings-) bruggetje tussen het park en het complex toegevoegd zien. Indiener wil graag betrokken worden bij het opstellen van een landschapsplan voor het erf van de commandopost.</p>	<p>De Landschappelijke herinrichting van het bunkererf is onderdeel van de in te dienen plannen. Daarbij zal het upgraden van de basisinrichting van het erf, zoals in 1943 opgeleverd, een belangrijke rol spelen. Ook de landschappelijke inpassing van het complex binnen het gehele landgoed is een belangrijke leidraad. Aan de hand van het te selecteren plan zal de landschappelijke kwaliteit daarvan worden beoordeeld. Of voor het optimaliseren van de landschappelijke eenheid van het landgoed en het bunkercomplex het toevoegen van een verbindingsbruggetje wenselijk is, zal in de planvorming worden onderzocht. In de huidige tekst van de NvU is die suggestie opgenomen.</p>	<p>Ongegrond</p>
3.			
a	<p>Geen aansluiting van het bunkercomplex op "de openbare weg". Natuurwaarden en rust dienen gehandhaafd te worden en daarom geen verruiming van de toegankelijkheid van het complex en het gebouw. Geen ontsluiting voor het publiek door (openbare) aansluiting op bestaande recreatieve en sportieve routes. Dit zal de bunker als herdenkingserfgoed niet ten goede komen. Zorgpunt is de toegankelijkheid en ontsluiting van het complex. Extra reden om bezwaar te maken tegen een eventuele publieksfunctie.</p>	<p>In de huidige ontsluiting wordt het terrein ontsloten via de Van Brienelaan. De Van Brienelaan is een erftoegangsweg binnen de bebouwde kom waar een maximumsnelheid van 30 km/h geldt. Het noordelijke deel van de Van Brienelaan is aangewezen als fietspad. Het plangebied mag voor motorvoertuigen niet worden ontsloten op dit fietspad.</p> <p>De staat los van het feit dat de verkeersontsluiting en toegankelijkheid onderwerpen zijn die in de planvorming een plek dienen te krijgen.</p>	<p>Ongegrond</p>
b	<p>Oneens met het uitgangspunt dat het complex waarde zal toevoegen aan de cultuurhistorische betekenis van buitenplaatsen en de internationale</p>	<p>We nemen kennis van dit standpunt. In de NvU zijn de voorwaarden en kaders opgenomen om een vruchtbaar en respectvol hergebruik van het complex mogelijk te maken. Het behoud van de historische waarde en</p>	<p>Ongegrond</p>

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording	Geground/ongeground
	presentatie van Den Haag.	<p>functie van de bunker c.a. is juist gebaat bij het opnieuw in gebruik nemen daarvan. Een besluit tot permanente leegstand en ontoegankelijkheid leidt tot verloedering en teloorgang van dit vastgoed. Dat staat haaks op de instandhoudingsplicht voor rijksmonument. Elke buitenplaats kent daarbij zijn eigen verhaal, waarbij op Clingendaal, maar ook op dat van het aangrenzende Oosterbeek de oorlogsperiode een grote impact heeft gehad en daarmee deel uit maakt van het verhaal van de buitenplaats in het algemeen, en die van deze twee buitenplaatsen in het bijzonder. De historische betekenis van het complex vraagt om herbestemming, die past bij de geschiedenis van het complex.</p> <p>Alle onderdelen van een herontwikkeling (functies, bouwkundige ingrepen, wijze van gebruik, herinrichting van het erf, ontsluiting en toegankelijkheid, landschappelijke inrichting op het landgoed Clingendael, beheer) zullen aan de hand van een definitief plan tot hergebruik op het zorgvuldig behouden van de cultuur historische waarden, worden getoetst en dienovereenkomstig worden vergund c.q. worden toegestaan.</p>	
c	Bepleit wordt om het complex leeg te laten staan c.q. te laten verloederen.	Zie 1f.	Ongeground
d	Oneens met de potentiële publieksfunctie van het complex, waarmee de verkoop van het complex dan ook onmogelijk wordt geacht. Indiener ziet geen noodzaak om tot een dergelijke transactie te komen.	De gemeente neemt kennis van de visie. De gemeente is in deze afhankelijk van de resultaten van de openbare inschrijving en de besluitvorming door het RVB.	Ongeground
e	Advies om het bestaande complex te conserveren c.q. te laten verloederen.	Zie 3c.	Ongeground

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording	Geground/ongeground
4.			
a	De gemeenteraad heeft op 7 maart jl. de NvU besloten om de planologisch onwenselijke functies als vermeld in paragraaf 3.4 van de NVU uit te doen sluiten. Dit moet in de definitieve NVU tot uitdrukking worden gebracht.	De gemeenteraad heeft in haar amendement op het raadsbesluit van 7 maart 2023 besloten om paragraaf 3.4 van de NvU aan te passen. En daarin uitdrukkelijk te verwoorden dat de in de ontwerp NvU in Paragraaf 3.4 opgesomde functies dienen te worden uitgesloten. In het voorstel aan de raad om de NvU definitief vast te stellen wordt een in die zin gewijzigde redactie van de paragrafen 3.4, 3.5 en 4.3. opgenomen.	Geground, gewijzigde redactie opgenomen in de lijst van wijzigingen NvU onder 1.
b	Verkoop aan een commerciële partij is onwenselijk. Het complex dient aan de Nationale Monumenten Organisatie (NMO) te worden overgedragen.	Het Rvb heeft deze vraag voorgelegd aan de NMO. Zie voor de reactie bijlage 6.	Ongeground
5.			
a	Het kabinetsbesluit uit 2014 over de verkoop van het complex is voor betrokkene niet traceerbaar.	Deze zienswijze valt onder de verantwoordelijkheid van het RVB. In 2013 is de Commandopost Clingendael samen met de voormalige Julianakazerne overtollig gesteld. Op grond van de Regeling Beheer onroerende zaken Rijk 2017 gaat het RVB vervolgens over tot verkoop.	Ongeground
b	Verkoop aan commerciële partij ligt niet voor de hand. Waarom blijft het Rijk niet eigenaar met exploitatie door private partijen.	Het RVB dient na een overtolligstelling het object openbaar te verkopen conform de Regeling beheer onroerende zaken Rijk 2017. Verkoop aan een commerciële partij behoort daarbij tot de mogelijkheden. Zie ook 4b en bijlage 6.	Ongeground
c	Aanbevolen wordt om de bunker een museale functie te geven of een archieffunctie.	Er wordt kennis genomen van deze suggestie.	Ongeground
d	Behoud van de parken Clingendael en Oosterbeek als groene kroonjuwelen verdragen zich niet met	De NvU voorziet niet in verstedelijking, dan wel in het laten toenemen van de verkeersdruk. De huidige verkeerssituatie is het uitgangspunt, evenals	Ongeground

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording	Geground/ongeground
	ontsluiting en verstedelijking. Het complex kent in de bestaande situatie al voldoende ontsluitingen. Geen extra ontsluitingen of verbindingen realiseren. Dat betekent alleen maar extra last en druk op de natuurwaarden c.a. Bovendien is de verkeersdruk op de Wassenaarseweg en in de wijk Uilennest al veel te hoog. Beperk de verkeersdruk.	het zorgen voor een verkeersveilige situatie.	
e	Geen 48 parkeerplaatsen maar 0 pp op het complex.	Zie de reactie op de zienswijze onder 1 c. en d.	Ongeground
f	Bepleit wordt een museumfunctie met openingstijden gedurende de wekdagen, geen parkeergelegenheid, een besloten tuin met bakjes en entree geldt voor bezoek. Geen horeca, die is op het landgoed al aanwezig.	Kennis genomen wordt van deze suggesties. In de NvU worden geen bestemmingen voorgeschreven, wel uitgesloten. Het RVB beoordeelt de inschrijvingen op basis van de NvU.	Ongeground
6.			
a	De gemeenteraad heeft op 7 maart jl. besloten om de definitieve NvU gewijzigd vast te stellen door de planologisch onwenselijke functies als vermeld in paragraaf 3.4 van de ontwerp NVU uit te sluiten. Dit moet in de definitieve NVU tot uitdrukking worden gebracht.	Zie onze reactie onder 4.	Geground, gewijzigde redactie opgenomen in de lijst van wijzigingen NvU onder 1.
b	Verkoop aan een commerciële partij is onwenselijk. Het complex dient aan de Nationale Monu-	Deze zienswijze valt onder de verantwoordelijkheid van het RVB. Zie ook reactie 4b en bijlage 6.	Ongeground

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording	Gegron/ongegron
	menten organisatie (NMo) te worden overgedragen.		
7.			
a	De bunker maakt onderdeel uit van het landgoed Clingendael, is onderdeel van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) en is rijksmonument. Dit zijn de ijkpunten voor de herbestemming en sluit daarom uit dat er aanvullende bebouwing aan en om de bunker mag worden toegestaan.	Zie onze reactie op de zienswijzen onder 2.'	Gegron, zie de lijst van wijzigingen NvU onder 4.
B	Indiener mist waarborgen voor de landschappelijke herinrichting van het bunkererf en wenst ook een (verbindings-) bruggetje tussen het park en het complex toegevoegd zien. Indiener wil graag betrokken worden bij het opstellen van een landschapsplan voor het erf van de commandopost.	Zie onze reactie op de zienswijzen onder 2 c.	Ongegron
c	Een kleinschalige parkeervoorziening is denkbaar. Parkeren voor bezoekers moet worden uitgesloten, omdat deze dan juist een verkeersaantrekkende werking zou hebben. Dat moet worden voorkomen.	Zie onze reactie op de zienswijzen onder 1c.	Ongegron
8.			
a	Bepleit wordt een herbestemming van het complex tot "Herinneringscentrum" zonder commerciële activiteiten.	De Gemeenteraad van Wassenaar is eindverantwoordelijk voor de wijziging van de geldende bestemming "Maatschappelijk-Defensieterrein". Bij een herbestemming is de eigenaar de aangewezen partij om daartoe een	Ongegron

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording	Geground/ongeground
		concreet voorstel of plan in te dienen. Het voorstel wordt vervolgens door de gemeente onderzocht en gewogen op planologische wenselijkheid. Vervolgens doorloopt het voorstel tot wijziging van het bestemmingsplan een uitgebreide procedure. De gemeente kan in deze fase van het proces geen juridisch bindende uitspraken doen over een specifieke bestemming, zoals de stichting bepleit.	
b	Bepleit wordt om het complex over te dragen aan de Nationale Monumenten organisatie.	Zie de reactie van het RVB op zienswijze 9 onder b en bijlage 6	Ongegrond
c.	Bepleit wordt om de cultuurhistorische waarden waterdicht beschermen via bepalingen in de notariële akte van overdracht en niet via een bestemmingsplan.	<p>Ons erfgoedstelsel en onze regelgeving voor de ruimtelijke ordening zijn ingericht om op een zorgvuldige manier om te gaan met ons erfgoed, in dit geval de Commandopost Clingendael. De Commandopost is aangewezen als rijksmonument wat betekent dat er een vergunningplicht is voor wijzigingen, waarbij erfgoedwaarden zorgvuldig afgewogen worden. Welke functies in de Commandopost kunnen komen, is een zaak van het bestemmingsplan (vanaf 1 januari 2024 omgevingsplan). Dit zorgvuldige publieke proces valt onder de bevoegdheid van de gemeente Wassenaar.</p> <p>In privaatrechtelijke zin is het niet mogelijk de erfgoedwaarden van de Commandopost eeuwigdurend te beschermen. Het is namelijk ondoenlijk om tot een beschrijving te komen van hetgeen ten aanzien van de Commandopost moet worden geduld en – vooral – niet mag worden gedaan.</p>	ongeground
9.			
a.	Indiener veronderstelt dat aan de gesplitste verkoop van kazerne en Commandopost commerciële motieven ten grondslag hebben gelegen.	De Commandopost en de voormalige kazerne liggen op het grondgebied van twee verschillende gemeenten (i.c. Wassenaar en Den Haag). Het RVB heeft derhalve te maken met twee verschillende bevoegde overheden die,	Ongegrond

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording	Geground/ongeground
b.	<p>Indiener vindt dat de Commandopost overgedragen dient te worden aan de NMo.</p>	<p>vanuit het oogpunt van ruimtelijke ordening c.a. elk afzonderlijk zorgdragen voor de processen van herontwikkeling van de op hun grondgebied gelegen onroerende goederen.</p> <p>De overdracht aan de NMo van 29 monumenten in 2016 betekent niet automatisch dat monumenten die door het RVB in de toekomst afgestoten gaan worden, aan de NMo zullen worden overgedragen. Een eventuele overdracht van de Commandopost aan de NMo is juridisch alleen mogelijk in het kader van een openbare verkoopprocedure. Er is geen juridische basis om hiervan af te wijken, gelet op de door het RVB uit te voeren Regeling beheer onroerende zaken Rijk 2017 en gelet op het Didam-arrest. De NMo is geattendeerd op de aanstaande verkoopprocedure, zodat zij desgewenst in het kader van de verkoopprocedure een visie kan indienen.</p>	
c.	<p>Indiener veronderstelt dat het voor de belangenorganisaties, omwonenden en de gemeenteraad van Wassenaar vrijwel onmogelijk is om te beoordelen of de uitgangspunten tot het voornemen tot vervreemding en de Nota van Uitgangspunten correct en zorgvuldig tot stand zijn gekomen.</p>	<p>Vanwege de zorgen die leefden binnen de Tweede Kamer over de vervreemding van monumenten door het Rijk, heeft in 2019 de toenmalige minister van OCW aan de Rijksbouwmeester gevraagd een leidraad op te stellen die specifiek ziet op de afstoot/ vervreemding van monumenten door het Rijk. In april 2020 is deze Leidraad in afstemming met het RVB en de RCE tot stand gekomen en gedeeld met de Tweede Kamer. Het afstootproces van de Commandopost liep toen al geruime tijd. Het ministerie van Defensie had als materieelbeheerder (Stcrt.: 2017, 72753; Stcrt.: 2017, 72747), ver voor de totstandkoming van de Leidraad Afstoot monumenten, de Commandopost overtollig gesteld. Vervolgens is onderzocht of de Commandopost door een ander departement of medeoverheid ingezet zou kunnen worden bij het vervullen van rijksdoelstellingen/publieke taak. Dit bleek niet het geval.</p>	

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording	Gegronnd/ongegronnd
		<p>In lijn met het sinds 2011 vigerende en met de Tweede Kamer afgestemde monumentenbeleid, is weliswaar vastgehouden aan de voorgenomen verkoop van de Commandopost, maar is de focus op het honoreren van plannen die recht doen aan de cultuurhistorische waarden van het monument ongewijzigd gebleven. De processtappen zoals beschreven in de Leidraad Afstoot Monumenten, versterken de zorgvuldigheid waarmee de verkoop van de Commandopost gepaard dient te gaan. Hierbij zijn zowel het Atelier Rijksbouwmeester als de RCE en specifieke deskundigen binnen het RVB actief betrokken, waaronder het in samenwerking met de gemeente opstellen van de Nota van Uitgangspunten (NvU).</p> <p>De inbreng van de RCE speelt niet alleen een belangrijke rol in de vorm van informatievoorziening en advisering voorafgaand aan de verkoop, maar ook na de verkoop in een eventueel vergunningentraject. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de uiteindelijke invulling ofwel het gebruik van het monument in hoge mate afhangt van de planologische wensen van de gemeente, met inachtneming van de randvoorwaarden zoals deze zijn vastgelegd in de NvU.</p>	
d.	Op blz. 9 van de zienswijze komt de visie van de gemeenteraad van Wassenaar aan de orde met betrekking tot wijze van verkoop van de commandopost. De indieners van het amendement geven in de toelichting op het amendement bij het besluit d.d. 7 maart 2023 aan dat het vastgoed niet zou mogen worden verkocht aan een	<p>Deze zienswijze valt onder de verantwoordelijkheid van het RVB.</p> <p>Het RVB dient na een overtolligstelling het object openbaar te verkopen conform de Regeling beheer onroerende zaken Rijk 2017. Verkoop aan een commerciële partij behoort daarbij tot de mogelijkheden. De NMo is geattendeerd op de aanstaande verkoopprocedure, zodat zij desgewenst een visie kan indienen.</p>	Ongegronnd

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording	Geground/ongeground
	<p>commerciële partij, maar zou moeten worden overgedragen aan de Nationale Monumenten organisatie.</p> <p>In de NvU dient het uitgangspunt te worden opgenomen dat de commandopost in eigendom wordt overgedragen aan de Nationale Monumenten organisatie.</p>		
e.	<p>Het participatietraject zou niet zijn verlopen volgens het aan de gemeenteraad voorgelegde Plan van Aanpak.</p>	<p>Het Plan van Aanpak voor de participatie en inspraak is in aangepaste vorm conform het raadsvoorstel en besluit en het amendement van 7 maart 2023 gerealiseerd. Dat het plan in de ogen van indiener niet correct is uitgevoerd, wordt niet gedeeld door de gemeente, noch door het RVB. Uit de kanttekeningen van de zijde van indiener of enige andere partij valt niet op te maken dat er enige partij ter zake van het gerealiseerde proces benadeeld is c.q. de gelegenheid is onthouden om zijn of haar belangen en/of bezwaren bij het RVB of de gemeente Wassenaar in te dienen c.q. aan te geven.</p>	Ongeground
10.			
a.	<p>Zienswijze betreft het eigendom van de commandopost. Zienswijze betreft het eigendom van de Commandopost. Betrokkene betwist dat het vastgoed eigendom van het Rijk is.</p>	<p>Deze zienswijze valt onder de verantwoordelijkheid van het RVB. Het RVB heeft de eigendoms geschiedenis van de Commandopost nader onderzocht. Geconstateerd is dat het Rijk (i.c. de Staat der Nederlanden) de rechtmatige eigenaar is. De betrokken bewijsstukken zijn inmiddels gedeeld met de indiener van deze zienswijze.</p>	Ongeground
11.			
a.	<p>Indiener geeft aan het plan te hebben om de</p>	<p>Een interessant concept, waarvan wij hopen dat dit mee zal dingen bij de</p>	Ongeground

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording	Gegronnd/ongegronnd
	Commandopost samen met andere partijen te willen herontwikkelen, waarbij een deel van het complex als herdenkingscentrum en centrale schakel voor de Atlantikwall-organisatie in Zuid Holland zal worden ingericht en worden benut.	besluitvorming van het RVB over de openbare inschrijving voor uitgifte c.q. verwerving van de commandopost.	